

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет освітніх наук та мистецтв
Кафедра мистецтв

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

«_____» _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Хорове диригування

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: A4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)

Освітня програма **СЕРЕДНЯ ОСВІТА (МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО)**

Форма навчання **денна**

2025 – 2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Хорове диригування» розроблена на основі освітньо-професійної програми Середня освіта (Музичне мистецтво), навчального плану підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)

Розробник: Шевченко І.Л., доцент кафедри мистецтв, кандидат педагогічних наук

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри

Протокол від «26» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Хорове диригування» для студентів спеціальності 014.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. – 21 с.

Ó Шевченко І.Л., 2025 рік
Ó ЦДУ імені В. Винниченка,
2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна
Індивідуальне навчально-дослідне завдання планом не передбачено	Спеціальність: 014.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)	Рік підготовки
		II
Семестр		
III-IV		
Загальна кількість годин – 375		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 1	Освітня програма: Середня освіта (Музичне мистецтво)	планом не передбачено
		Практичні, семінарські
		планом не передбачено
	Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень	Лабораторні
		планом не передбачено
		Самостійна робота
		24 год.
		Індивідуальні заняття:
		36 год.
		Вид контролю:
залік		

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

- засвоєння студентами знань з теоретичних основ диригентського мистецтва;
- оволодіння арсеналом практичних умінь та навичок, необхідних для здійснення вокально-хорової роботи в умовах освітніх закладів;
- виховання висококваліфікованого фахівця, здатного вирішувати важливі завдання духовного виховання підрастаючого покоління засобами хорового співу.

Завдання:

- виховання у студентів любові до диригентської діяльності, хорового мистецтва;
- оволодіння комплексом диригентських умінь та навичок, необхідних для проведення практичної роботи з хором;
- свідоме використання мануальної техніки як засобу втілення художнього змісту твору у диригентському жесті;

- розвиток усіх необхідних для хорового диригента музичних здібностей (мелодичного, гармонічного, внутрішнього, вокального слуху, ладо-ритмічного чуття, пам'яті, музичного й творчого мислення);
- формування навичок самостійної роботи над партитурою (виконання хорової партитури на фортепіано, точне у ладовому відношенні інтонування хорових партій сольфеджіо та з текстом, а також акордів);
- втілення виконавської інтерпретації твору засобами диригентської техніки, слова, міміки; усний та письмовий аналіз твору;
- ознайомлення з організаційними та методичними основами роботи з хором (організація хорового колективу та хорових занять; вироблення вокально-хорової техніки та елементів хорового звучання, музично-теоретичне навчання учасників хору; виконавська діяльність хору);
- вивчення та активне й усвідомлене втілення з обґрунтованою інтерпретацією у диригентському жесті кращих зразків української та зарубіжної хорової літератури, народно-пісенної творчості, пісень, написаних для дітей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
Здатність приймати обґрунтовані рішення. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність працювати в команді. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	Здатність інтегрувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності. Усвідомлювати важливість виконання своєї частини роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності. Здатність презентувати музичні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах Здатність викладати фахові дисципліни у закладах загальної середньої освіти.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

Застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі.

Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

Емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики.

Вміти кваліфіковано проводити методичну, творчу роботу і забезпечувати процес художньо-естетичного виховання і розвиток художньо-творчих здібностей дітей.

Вміти опанувати різні за жанрами музичні твори.

Забезпечувати музично-естетичне виховання та розвиток художнього смаку підростаючого покоління.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ. Одним з важливих завдань сьогодення в умовах розбудови України є її входження у європейський і світовий простір. Як свідомий суспільний вибір, європейська інтеграція є вагомим стимулом для успішної трансформації усіх сфер життя нашої держави і, зокрема, галузі освіти. В зв'язку з цим перед вітчизняною педагогікою постали питання, вирішення яких сприятиме впровадженню в практику вищої школи європейських норм і стандартів у підготовці педагогічних кадрів.

Новий підхід до організації навчального процесу вимагає конкретизації мети, перегляду завдань змісту, методів навчання, створення науково обґрунтованої системи підготовки кваліфікованого учителя, здатного до творчої професійної самореалізації.

Вузівська підготовка вчителя музики вимагає комплексного підходу до формування складних за своєю структурою професійних якостей. Протягом навчання майбутній учитель музики повинен добре оволодіти уміннями й навичками гри на музичному інструменті, сольфеджування, сольного співу, аранжування тощо, отримати міцні знання з музично-теоретичних дисциплін (теорії музики, гармонії, аналізу музичних форм, поліфонії, історії музики (вітчизняної, зарубіжної)).

Особливого значення у системі фахової підготовки вчителя музики посідає курс «Диригування» як один з профілюючих предметів диригентсько-хорового циклу. Важливість цієї дисципліни визначається специфікою роботи вчителя, спрямованої на практичну реалізацію завдань формування духовного світу учнівської молоді засобами хорового мистецтва.

Відповідно до навчального плану формування диригентсько-хорових вмінь та навичок здійснюється на індивідуальних заняттях (один раз на тиждень) протягом чотирьох років навчання. Навчальна робота проводиться в органічній єдності та взаємодії таких важливих складових, як заняття в класі з викладачем, самостійна робота, практична робота з хором колективом, що вимагає різноплановості форм і методів.

Основними видами навчальної роботи в класі є інтонаційно-слухове засвоєння та диригентське втілення хорових творів, виконання хорової партитури на інструменті, почерговий спів хорових партій (горизонтальний) та звуків акордів (вертикальний), музично-теоретичний і вокально-хоровий аналіз творів.

Нова програма передбачає відведення значної кількості годин на самостійну роботу студентів, яка розглядається у навчальній практиці як один з засобів оволодіння глибокими знаннями, уміннями та навичками з диригування, активного, самостійного, усвідомленого їх засвоєння та практичного використання у роботі з хором. Це обумовлено тим, що кожен студент повинен отримати більший обсяг знань, умінь та навичок, ніж передбачено навчальним планом. Самостійна робота з диригування є органічним продовженням тих форм діяльності, які використовуються на заняттях. Основними з них вважаються:

інтонаційно-слухове засвоєння хорових творів;

спів хорових голосів та акордів;

виконання хорової партитури на фортепіано;

загальний, музично-теоретичний, вокально-хоровий та виконавський аналіз твору;

диригентське втілення хорової композиції.

МОДУЛЬ I.

НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ.

I семестр

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Основи техніки диригування.

Тема 1. Диригентський апарат та його складові.

Подолання недоліків у диригентській техніці. Вправи для звільнення і довольного розслаблення диригентського апарату та окремих його складових (рухи всією рукою, від ліктя, кисті), подолання недоліків при показі сильних і слабких долей у різних схемах, замахів до вступів і знятть, витриманих звуків. Удосконалення диригентських жестів щодо пластичності, цілеспрямованості, виразності. Деталізація жестів руки – плеча, передпліччя, кисті. Подальший розвиток кистевих рухів та координації різних частин диригентського апарату – рук, корпусу, обличчя, очей – в процесі диригентського втілення хорового твору.

Тема 2. Елементи диригентської техніки.

Поглиблення знань з теоретичних основ техніки диригування та удосконалення вмінь, навичок, набутих на першому курсі. Диригування творів у повільному темпі. Дроблення долей у повільних темпах. Типи замахів до дроблених

вступів голосам залежно від темпу. Показ дроблених долей на різні лічильні одиниці такту. Типи замахів до дроблених вступів голосів залежно від темпу. Прийоми показу зніманих і незніманих фермат. Прийоми показу у диригуванні акцентів на різні долі.

Тема 3. Тактування. Основні схеми тактування.

Удосконалення дво-, три- та чотиридольної схем тактування. Тактування розмірів 6/4, 6/8 за чотиридольною та дводольною схемами залежно від темпу твору.

Тема 4. Засоби музичної виразності у диригуванні.

Диригування основних схем (2/4, 3/4, 4/4) в темпах Andante та Allegro та характері звуковедення legato і non legato. Диригентські прийоми показу штриха marcato та поступового посилення (cresc.) і послаблення (dim.) звуку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Робота над хоровою партитурою.

Тема 1. Хорова партитура.

Будова хорової партитури. Вивчення хорових партитур для різних складів хору (мішаного, однорідного – чоловічого, жіночого, дитячого) з супроводом і без супроводу дво-, трилінійного викладу. Коротка характеристика хорової партитури щодо способу її запису та фактури викладення.

Тема 2. Виконавське засвоєння хорового твору.

Виконання хорової партитури без супроводу і з супроводом на фортепіано. Настроювання уявного хору на тональність твору від камертона «ля».

Тема 3. Вокально-інтонаційне засвоєння хорового твору.

Спів хорових творів з супроводом і а caprella сольфеджіо, зі словами без підтримки інструменту і з одночасною грою партитури, дотримуючись норм і правил вокалу. При співі хорових партій на межі музичних побудов здійснювати «перехід» на інший голос. Співати звуки акордів по вертикалі.

Тема 4. Аналіз хорової партитури (усний або письмовий).

Музично-теоретичний та вокально-хоровий аналіз твору за схемою:

- а) **загальний аналіз твору** – основна ідея, зміст, характеристика поетичного тексту, автори, епоха створення;
- б) **музично-теоретичний аналіз твору** – музична форма, фактура викладу музичного матеріалу, ладотональний план, гармонія, голосоведення, метро-ритм, роль акомпанемента;
- в) **вокально-хоровий аналіз** – тип і вид хору, характеристика хорових партій щодо діапазону, теситури, дихання і звуковедення, особливості хорового строю та ансамблю, труднощі мелодичного та гармонічного строю й ансамблю в хорі та умови їх подолання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Вивчення шкільного репертуару.

Тема 1. Робота диригента над шкільним репертуаром.

Виразне виконання пісень під власний акомпанемент та відтворення мелодичної лінії голосом без підтримки інструмента сольфеджіо і зі словами. Підготовка короткої вступної бесіди та письмової анотації до пісні. Аналіз пісні щодо виявлення труднощів для її засвоєння дітьми молодшого шкільного віку та визначення шляхів їх подолання. Втілення пісні у диригентському жесті.

Тема 2. Репертуар у хоровому навчанні школярів молодших класів.

Добір пісень (переважно одноголосих) з урахуванням вокальних можливостей дітей молодшого шкільного віку. Формування навичок унісонного співу на основі вправ-розспівок та пісенних зразках.

Тема 3. Вокально-хорові уміння та навички.

Ознайомлення дітей з основними вокальними навичками та їх значенням для оволодіння вокальною культурою. Спів спеціальних розспівок для формування співацького дихання, звукоутворення, звуковедення, високої співацької позиції, дикції, розширення діапазону тощо.

Тема 4. Диригентський жест у роботі з дитячим хором.

Диригування однією рукою при одночасному виконанні мелодії голосу на фортепіано іншою рукою.

II семестр ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I Основи техніки диригування.

Тема 1. Диригентський апарат та його складові.

Подолання недоліків у диригентській техніці. Вправи для звільнення та довільного розслаблення диригентського апарату та окремих його складових (рухи всією рукою від плеча і ліктя, кистеві рухи). Подолання недоліків при показі сильних і слабких долей такту у різних схемах, замахів до вступів та знять, витриманих звуків тощо. Удосконалення диригентських жестів щодо їх пластичності, цілеспрямованості, виразності. Деталізація жестів руки – плеча, передпліччя, кисті. Подальший розвиток рухів кисті та координації різних частин диригентського апарату – рук, корпусу, обличчя, очей – в процесі диригентського втілення хорового твору.

Тема 2. Елементи диригентської техніки.

Подальше відпрацювання основних фаз диригентського жесту «дихання», «удар», «точка», «відбиття», початку диригентського виконання «увага», «замах», «вступ», виконання диригентських схем у різних динамічних показниках, темпах, звуковеденні. Використання дробленого жесту у творах.

Тема 3. Тактування. Основні схеми тактування.

Диригентські прийоми показу розмірів 6/4, 6/8 «на чотири» і «на два». Використання дво- та чотиридольної схеми у творах з такими розмірами (залежно від темпу й характеру).

Тема 4. Засоби музичної виразності у диригуванні.

Характер звуковедення. Прийоми удосконалення показу штриха staccato. Роль кисті при його виконанні. Темп. Зміна темпів постійної швидкості. Диригентські прийоми показу переходу до швидких і повільних темпів. Синкопа. Показ у диригентському жесті різних варіантів синкоп, зніманих і незніманих фермат, акцентів, динаміки і т. ін.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Робота над хоровою партитурою.

Тема 1. Хорова партитура.

Будова хорової партитури. Партитурні позначення. Вивчення хорових партитур для різних складів хору (мішаного, однорідного – чоловічого, жіночого, дитячого) з супроводом і а cappella дво-трилінійного викладу. Коротка характеристика хорової партитури щодо способу її запису та фактури викладу.

Тема 2. Виконавське засвоєння хорового твору.

Вивчення і художнє виконання хорової партитури на фортепіано. Настроювання уявного хору на тональність твору, використовуючи звучання тонічного тризвуку або послідовності гармонічних функцій T – S – D – T.

Тема 3. Вокально-інтонаційне засвоєння хорового твору.

Спів хорових партій творів а cappella, з супроводом сольфеджіо, зі словами без підтримки інструменту і з одночасною грою партитури на інструменті, дотримуючись норм і правил вокалу. Спів хорових голосів, використовуючи перехід з однієї партії на іншу.

Тема 4. Аналіз хорової партитури (усний або письмовий).

Музично-теоретичний та вокально-хоровий аналіз твору за схемою:

- а) **загальний аналіз твору** – основна ідея, зміст, характеристика поетичного тексту, короткі відомості про авторів, епоха створення;
- б) **музично-теоретичний аналіз твору** – музична форма, фактура викладу музичного матеріалу, ладотональний план, гармонія, голосоведіння, метро-ритм, роль акомпанементу (для творів з супроводом);
- в) **вокально-хоровий аналіз твору** – тип і вид хору, характеристика хорових партій щодо діапазону, теситури, дихання, звуковедення; особливості хорового строю та ансамблю (мелодично-горизонтального, гармонічно-вертикального) в хорі. Визначення труднощів при виконанні хорових партій та шляхи їх подолання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Вивчення шкільного репертуару.

Тема 1. Робота над шкільним репертуаром.

Виразне виконання пісень під власний акомпанемент та відтворення мелодичної лінії голосом без підтримки інструменту сольфеджіо або зі словами. Підготовка короткої вступної бесіди та письмової анотації до пісні. Виявлення виконавських труднощів та шляхів їх подолання при розучуванні пісні. Диригентське втілення пісні.

Тема 2. Репертуар у хоровому навчанні школярів молодшого шкільного віку.

Добір пісенного репертуару (переважно одноголосих пісень) для дітей молодшого шкільного віку з урахуванням їх вокальних можливостей. Формування навичок унісонного співу на основі вправ-розспівок та пісенних зразків.

Тема 3. Вокально-хорові уміння та навички.

Подальша робота у напрямку формування вокальних умінь та навичок на різні види вокальної техніки, враховуючи вікові особливості розвитку голосу молодших школярів. Робота над унісоном у хорі молодших школярів.

Тема 4. Репетиційний жест у роботі з дитячим хором.

Подальша робота над виробленням репетиційного жесту. Практичне використання репетиційного жесту в роботі з уявним дитячим хором.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	I семестр			II семестр		
	усьо го	у тому числі		усьо го	у тому числі	
1		інд	с.р		інд	с.р.
2	3	4	5	6	7	
Змістовий модуль 1. Основи техніки диригування.						
Тема 1. Диригентський апарат та його складові. Робота над емоційним апаратом.	3	2	1	3	2	1
Тема 2. Елементи диригентської техніки. Вступи, зняття на різні долі такту.	2	1	1	2	1	1
Тема 3. Тактування. Основні схеми тактування – 2/4, 4/4 в характері legato та non legato.	3	2	1	2	2	1
Тема 4. Засоби музичної виразності у диригентському жесті – crescendo, diminuendo.	2	1	1	3	1	1
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>10</i>	<i>6</i>	<i>4</i>	<i>10</i>	<i>6</i>	<i>4</i>
Змістовий модуль 2. Робота над хоровою партитурою.						
Тема 1. Хорова партитура – трилінійна, однорідний хор.	3	2	1	3	2	1
Тема 2. Виконавське засвоєння хорової партитури – характер звуковидобування.	2	1	1	2	1	1
Тема 3. Вокально-інтонаційне засвоєння хорової партитури. Інтонування по вертикалі.	3	2	1	3	2	1
Тема 4. Письмовий аналіз хорової партитури за загальною схемою.	2	1	1	2	1	1
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>10</i>	<i>6</i>	<i>4</i>	<i>10</i>	<i>6</i>	<i>4</i>
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Вивчення шкільного репертуару.						
Тема 1. Робота диригента над хоровою партитурою – аналіз партитури, гра та спів партій.	3	2	1	3	2	1
Тема 2. Репертуар у хоровому навчанні школярів з урахуванням вікових особливостей (3-4 кл.).	2	1	1	2	1	1
Тема 3. Вокально-хорові вміння та навички – формування звуку, дикція.	3	2	1	3	2	1
Тема 4. Використання диригентського жесту non legato у роботі з дитячим хором.	2	1	1	2	1	1
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	<i>10</i>	<i>6</i>	<i>4</i>	<i>10</i>	<i>6</i>	<i>4</i>
Усього годин	30	18	12	30	18	12

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.3. Теми індивідуальних занять (див. програму дисципліни)

4.4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		I семестр	II семестр
Змістовий модуль 1. Основи техніки диригування.		4	4
1.	Диригентський апарат та його складові. Робота над емоційним апаратом.	1	1
2.	Елементи диригентської техніки. Вступи, зняття на різні долі такту.	1	1
3.	Тактування. Основні схеми тактування – 2/4, 4/4 в характері legato та non legato.	1	1
4.	Засоби музичної виразності у диригентському жесті – crescendo, diminuendo.	1	1
Змістовий модуль 2. Робота над хоровою партитурою.		4	4
1.	Хорова партитура – трилінійна, однорідний хор.	1	1
2.	Виконавське засвоєння хорової партитури – характер звуковидобування.	1	1
3.	Вокально-інтонаційне засвоєння хорової партитури. Інтонування по вертикалі.	1	1
4.	Письмовий аналіз хорової партитури за загальною схемою.	1	1
Змістовий модуль 3. Вивчення шкільного репертуару.		4	4
1.	Робота диригента над шкільною піснею. Виявлення виконавських труднощів та шляхів їх подолання при розучуванні пісні. Диригентське втілення пісні.	1	1
2.	Репертуар у хоровому навчанні школярів з урахуванням вікових особливостей (3-4 кл.).	1	1
3.	Вокально-хорові вміння та навички – формування звуку, дикція.	1	1
4.	Використання диригентського жесту non legato у роботі з дитячим хором.	1	1
РАЗОМ:		12	12
		24 год.	

4.6. Методи навчання

Принципово важливе значення для досягнення позитивних результатів у класі диригування відіграє правильне співвідношення методів і прийомів в організації та здійсненні навчально-пізнавальної діяльності студентів. Робота в цьому напрямку вимагає використання самих різноманітних науково аргументованих загально-дидактичних, загальних музичних та спеціальних методів та прийомів. Найважливішими з них вважаються вербальні (словесні), наочні, репродуктивні, проблемні та інші, що трансформуються відповідно до диригентської діяльності.

Словесні методи спрямовані на озброєння студентів знаннями з історії розвитку диригентського мистецтва, теоретичних основ диригентської техніки, прищеплення умінь та навичок диригентської техніки з допомогою пояснення, бесіди, усного аналізу, певної інформації з того чи іншого питання диригентського втілення твору, показу різних диригентських прийомів, виконання хорової партитури на фортепіано або відтворення голосом правильного звучання хорових партій.

Наочні методи поряд з вербальними приносять велику користь для практичного вирішення завдань, спрямованих на формування диригентських умінь та навичок. У практиці диригентського навчання найчастіше використовуються показ своїм голосом або на інструменті, демонстрація музики в запису. Особливо великого значення слід надавати показу. Завдяки доступності та наочності, емоційному та естетичному впливу, показ дуже корисний для «наслідування», що немаловажно при формуванні диригентських умінь та навичок.

Практичні методи посідають важливе місце у диригентській підготовці майбутнього вчителя музики. Вони сприяють не тільки усвідомленому засвоєнню знань, умінь та навичок або практичному їх впровадженню, а й розвитку розумової сфери студентів. Ефективними прийомами у цьому напрямку є виконання вправ, творчих завдань. Бажано, щоб кожна вправа мала своє призначення і спрямовувалась на виправлення недоліків у техніці диригування, а також сприяла удосконаленню художньої виразності диригентського жесту.

Репродуктивний метод, що об'єднує словесні, наукові та практичні методи, використовується у музичному навчанні для поглиблення раніше набутих знань, відпрацювання диригентських умінь та навичок з допомогою цілеспрямованого добору музично-дидактичного матеріалу: системи вправ, хорових творів.

Метод моделювання передбачає виконання завдань за певним алгоритмом, схемою, формулою. Тактування за моделями (картонки з визначеним розміром, ритмом, штрихом, динамікою).

Проблемно-пошуковий метод сприяє загостренню уваги, активізації мислення студентів, виробленню самоконтролю як важливої умови формування і закріплення навичок оперування диригентськими жестами та музично-слуховими уявленнями у практичній роботі з дитячим хором. Найбільш ефективними шляхами його реалізації є спів без супроводу та з листа, виконання завдань, «тональна настройка» від камертона, самостійна робота і т.ін.

Принципово важливе значення для досягнення позитивних результатів у класі диригування відіграє правильне співвідношення методів і прийомів в організації та здійсненні навчально-пізнавальної діяльності студентів. Робота в цьому напрямку вимагає використання самих різноманітних науково аргументованих загально-дидактичних, загальних музичних та спеціальних методів та прийомів. Найважливішими з них вважаються вербальні (словесні), наочні, репродуктивні, проблемні та інші, що трансформуються відповідно до диригентської діяльності.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проєкти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажання підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті. Одиницею оцінювання є якість виконання аудиторних (класних) та домашніх завдань.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, практичної роботи на індивідуальних заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Основними критеріями оцінювання є:

- розуміння студентами теоретичного матеріалу з питань історії розвитку диригентського мистецтва, диригентських закономірностей, особливостей диригентської професії;

- здатність до аналізу, порівняння, узагальнення, критичного оцінювання існуючих диригентських шкіл;
- самостійність, логічність мислення;
- повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
- використання різноманітних джерел з наступним їх аналізом;
- порівняння, зв'язок із практикою, висновки;
- чіткість, стислість, грамотність відповіді.

Максимальний бал за роботу на *індивідуальних заняттях* – **3 бали**:

- **3 б.** ставиться, коли студент на високому рівні володіє теоретичними знаннями та практичними навичками диригування, вміє реалізувати їх у конкретній ситуації, якісно, художньо втілює твір засобами диригентської техніки, якісно виконує хорову партитуру на фортепіано, якісно інтонує хорові партії.
- **2 б.** ставиться студентові, знання якого є достатніми, недостатнє володіння практичними навичками: не завжди якісне диригентське втілення твору, виконання хорової партитури на фортепіано, інтонування хорових партій на достатньому рівні.
- **1 б.** ставиться студенту з низьким рівнем володіння фаховими знаннями та навичками диригування: неякісне диригентське втілення твору, виконання хорової партитури на фортепіано, неякісне інтонування хорових партій.
- **2 бали** одержує студент за виконані завдання *самостійної роботи*.

Якщо студент не відвідував індивідуальних занять, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Студент, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав *поточних оцінок*, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені індивідуальні заняття, ліквідувавши заборгованості з усіх видів навчальної роботи.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Модульний контроль проводиться на останньому занятті модуля. Одиницею оцінювання є комплекс навчальних тем, що застосовуються при виконанні вивченого твору.

На аудиторних (практичних) заняттях з хорового диригування вивчення усіх тем змістового модуля (як теоретичних, так і практичних) здійснюється паралельно, з поступовим ускладненням навчальних завдань при вивченні різножанрових, різнохарактерних творів композиторів різних національних шкіл і стилів.

Формою проведення модульного контролю під час вивчення дисципліни «Хорове диригування» є технічний залік або академічний концерт.

До складання модульного контролю допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

Під час вивчення дисципліни «Хорове диригування» передбачено два модульних контролі в семестр за результатами вивчення усіх тем змістових модулів (як теоретичних, так і практичних).

За виконання завдань модульного контролю студент отримує **контрольну модульну оцінку** (кількість балів), яка враховується в процесі розрахунків модульної оцінки. Максимальна кількість балів – **21** (за I модуль); **22** (за II модуль).

При відсутності студента на контролі модуля проставляється оцінка “незадовільно” (2), але, враховуючи творчий характер вивчаємої дисципліни, результат складання модуля не впливає на підсумкову оцінку, отриману за концертне виконання програми на заліку (екзамені) (підсумковий контроль). Тому вважаємо за доцільне заносити до залікової книжки оцінку, отриману студентом на підсумковому контролі під час концертного виконання програми, де студент має можливість реалізуватися як творча особистість, продемонструвавши весь комплекс знань, навичок та вмінь, які він отримав під час вивчення окремих тем курсу. Це пояснюється особливостями студентів творчих професій, які на підсумковому контролі вміють «збиратися», концентруючи увагу на передачі музичних образів та характеру твору не тільки засобами диригентської техніки, а й загальним емоційним станом, художнім відчуттям диригента. Особливо це стосується студентів випускних курсів, які виконують концертну програму з хором на державному екзамені.

Підсумковим (семестровим) контролем вважається якісне художнє втілення твору засобами диригентської техніки, якісне виконання хорової партитури на фортепіано, якісне інтонування хорових партій (чисте у звуковисотному – ладовому відношенні та у певному тембровому забарвленні голосу), якісний аналіз хорової партитури (усний чи письмовий).

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

З дисципліни «Хорове диригування» передбачена така форма семестрового контролю, як залік (або екзамен), який проводиться в кінці семестру.

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової модульної оцінки як суми підсумкових модульних оцінок, отриманих за результатами засвоєння модулів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, модульного контролю та відповідає підсумковій семестровій модульній оцінці. Залік або екзамен виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за КМСОНП (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та дворівневою шкалою «зараховано», «не зараховано» (для заліку) або багаторівневою шкалою ECTS (для екзамену), заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

- 1.Що таке диригування як виконавська музична діяльність?
- 2.Які джерела складають його появу?
- 3.Яка історія становлення та еволюції диригентського мистецтва?
- 4.В якому столітті диригування стало окремим видом виконавства?
- 5.Які існують різновиди диригування?
- 6.З яких частин складається диригентський апарат?
- 7.З яких елементів складається рука, яка є основним виразником відображення художнього образу й змісту твору?
- 8.Скільки існує диригентських позицій і як вони використовуються при виконанні твору?
- 9.Які диригентські схеми називаються основними?
10. Який напрямок долей існує у тридольній схемі?
- 11.Який напрямок долей існує у чотиридольній схемі?
- 12.Який напрямок долей існує у дводольній схемі?
- 13.Що таке тактування?
- 14.Що таке диригування?
- 15.Чим відрізняється тактування від диригування?
- 16.Які існують штрихи у диригуванні?
- 17.Як виконується штрих легато?
- 18.Як виконується штрих нон легато?
- 19.Як виконується штрих стаккато?
- 20.Як показуються вступи на повну долю?
- 21.Як показуються вступи на неповну долю?
- 22.Як показуються зняття на різні долі такту?
- 23.Які функції рук у диригуванні?
- 24.Як тактуються у диригуванні фермати?
- 25.Як показуються у диригуванні акценти?
- 26.Як показуються у диригуванні синкопи?
- 27.Як показуються у диригуванні особливі види ритмічного поділу?
- 28.Які засоби диригування використовуються при показі поступових динамічних змін?
- 29.Які засоби диригування використовуються при показі раптових динамічних змін?
- 30.Які засоби диригування використовуються при показі поступових пришвидшень і сповільнень?
- 31.Які засоби диригування використовуються при показі раптових темпових змін?
- 32.За якими схемами тактуються розміри $5/4$, $5/8$ в залежності від темпу і групування тривалостей?
- 33.За якими схемами тактуються в швидкому темпі твори з тридольним розміром?

34. За якими схемами тактуються шести-, семи-, дев'яти-, дванадцятидольні розміри?
35. В яких випадках застосовується дроблення долей у диригуванні?
36. Які існують способи і форми самостійного засвоєння хорового твору?

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота																				Модульна 2	Сума							
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2				Змістовий модуль №3				Модульна 1	Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2				Змістовий модуль №3				Модульна 2	Підсумкова семестрова	100	
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4		T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3		T4	T1	T2	T3				T4
2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3
МК 1												21	48	МК 2												22	52	

T1, T2 ... T7 – теми розділів.

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота																				Модуль 2	Підсумковий тест(екзамен)	Сума					
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2				Змістовий модуль № 3				Модуль 1	Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2						Змістовий модуль № 3				
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4		T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3				T4	T1	T2	T3	T4
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	6	30	40	100
МК 1												30	Модуль 1				МК 2				Модуль 2				0	0	0
												0													0	0	0

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи),	для заліку

діяльності		практики	
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів неформального та /або інформального навчання стосовно певного освітнього компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральнотраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

НМК з курсу «Хорове диригування».

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Дмитревський Г. Хорознавство і керування хором. К., 1984.
2. Єгоров Д. Теорія і практика роботи з хором. К. 1961.
3. Кофман Р.І. Виховання диригента: психологічні особливості. – К., 1986.
4. Мархлевський П. Практичні основи роботи в хоровому класі. – К., 1986.
5. Пігров К. Керування хором. К., 1956.
6. Програма з курсу «диригування» // Програми педагогічних інститутів. Упор. Заруба Е.С., Толканьов В.І., Плєсніна Т.П. – Київ., 1992.
7. Разумний І.Г. Посібник з диригування. – К., 1968.

8. Сенченко Л.І. Формування хорового мислення диригента. Аналітичні нариси з хорознавства / Навчальний посібник. - Рівне, 1998.
9. Ткаченко Г. Про засоби і техніку хорового диригування//Бібліотечка художньої самодіяльності. №16. Поради хормейстерам – К., 1974.
10. Фалько М.І. Музично-естетичне виховання школяра засобами хорового мистецтва // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Суми: СДПІ ім. А.С.Макаренка, 2000.

Допоміжна

1. Апалькова Ірина. Хорознавчий лексикон: посібник з хорознавства. Склад Часу. Zeitglas, 2011.
2. Болгарський А. Хоровий клас і практика роботи з хором. К.: Музична Україна, 1987.
3. Горбенко С. Дитяче хорове виховання в Україні. К.: Інститут змісту і методів навчання, 1999.
4. Запорожець Е.Е. Історичні етапи розвитку вокально-хорового мистецтва України. Херсонський державний університет.
http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/MusicaAndLife/29238.doc.htm
5. Коломоєць О.М. Хорознавство: навч. посібн. для студ. вищих навч. закладів, що навч. за спец. "Музичне виховання". К. : Либідь, 2001.

5.2. Методичне забезпечення

1. Шевченко І.Л. Методика викладання диригування. Навчально-методичний посібник для студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів. Кіровоград: РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2013. 120 с.
2. Шевченко І.Л. Методика викладання музичного мистецтва. Навчально-методичний посібник для студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів. Кіровоград: РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2016. 383 с.
3. Шевченко І.Л. Методичні рекомендації щодо виконання курсових робіт з диригування (для студентів мистецького факультету). Кропивницький, 2020. 76 с.

5.3. Інформаційні ресурси (перелік інформаційних ресурсів)

1. http://xn--e1aajfpeds8ay4h.com.ua/files/scientific_conference/75/1/75-01_35-44.pdf
2. <https://guc.org.ua/navchal-no-metodychni-materialy-2/dystsypliny-profesiynoi-ta-praktychno-dyryhuvannia-ta-chytannia-partytur/>
3. https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/Spezialnosti/ok_4_fah_hor_dir_karpenko_mag_2018_dd9dd.pdf
4. http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11569/2/Makarova_Horove%20durugyvannya.pdf
5. https://wiki.cuspu.edu.ua/index.php/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81_%22%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B4%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%B3%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%22

6.

<http://eprints.z>

[u.edu.ua/28551/1/%D0%9D](http://eprints.z.u.edu.ua/28551/1/%D0%9D)

[%D0%90%D0%92%D0%A7-%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%20%D0%9F%D0%9E%D0%A1.%20%D0%A2%D0%95%D0%A1%D0%A2%D0%98%20%D0%A6%D0%A4%D0%91.pdf](http://eprints.z.u.edu.ua/28551/1/%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7-%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%20%D0%9F%D0%9E%D0%A1.%20%D0%A2%D0%95%D0%A1%D0%A2%D0%98%20%D0%A6%D0%A4%D0%91.pdf)

7. https://eenu.edu.ua/sites/default/files/Files/programa_stec.pdf

8. <http://www.num.kharkiv.ua/share/doc/%D0%9E%D0%9F%D0%9F%20%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80%20%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D1%84%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B5%D1%82%20%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D0%B4%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%B3%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотукаїнському державному університеті імені Володимира Винниченка».